

International Federation of
Library Associations and Institutions

Manifesto endorsed
by the 35th session of
the General Conference
of UNESCO

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

IFLA/UNESCO MANIFEST ZA DIGITALNE KNJIŽNICE¹

Premostiti digitalnu podjelu: učiniti svjetsku kulturnu i znanstvenu baštinu dostupnu svima

Digitalna je podjela informacijska podjela

Premostiti digitalnu podjelu ključni je čimbenik postizanja Ciljeva milenijuskog razvoja Ujedinjenih naroda.² Pristup informacijskim izvorima i sredstvima komunikacije podržava zdravlje i obrazovanje jednako kao i kulturni i ekonomski razvitak.

Diseminacija informacija omogućuje građanima sudjelovanje u cjeloživotnom učenju i obrazovanju. Informacije o svjetskim postignućima dopuštaju svakome konstruktivno sudjelovanje u razvoju vlastitoga društvenog okruženja.

Jednak pristup kulturnom i znanstvenom nasljeđu čovječanstva pravo je svake osobe i pomaže promidžbu učenja i razumijevanja bogatstva i raznolikosti svijeta, ne samo za sadašnji naraštaj, nego i za one koje dolaze.

Knjižnice su dugo bile temeljni posrednici u poticanju mira i ljudskih vrijednosti. Danas knjižnice djeluju digitalno i njihove digitalne usluge otvaraju novu brazdu prema univerzumu znanja i informacija, povezujući kulture mimo geografskih i društvenih granica.

¹ IFLA Manifesto for Digital Libraries. // www.ifla.org/en/publications/ifla-manifesto-for-digital-libraries [pregledano: 9. 1. 2012.]. Nacrt dokumenta izrađen 2007. (op. J. L.)

² Millenium Development Goals of the United Nations.

Digitalne knjižnice

Digitalna knjižnica je online zbirka digitalnih objekata provjerene kvalitete, koji su izrađeni ili prikupljeni i kojima se upravlja u skladu s međunarodno prihvaćenim načelima za izgradnju zbirke i koje su dostupne na smislen i održiv način, te podržavaju usluge neophodne za omogućivanje korisnicima dohvaćanja i iskorištavanja izvora.

Digitalna knjižnica čini sastavni dio usluga knjižnice, primjenjujući novu tehnologiju za omogućivanje pristupa digitalnim zbirkama. U sklopu digitalne knjižnice, knjižnične zbirke se izgrađuju, vode i čine dostupnima tako da su brzo i ekonomično raspoložive za uporabu određenoj zajednici ili skupini zajednica.

Suradnička digitalna knjižnica dopušta javnim i znanstvenim knjižnicama stvaranje mreže digitalnih informacija kao odgovor na potrebe informacijskoga društva. Sustavi svih dionika u suradničkoj digitalnoj knjižnici trebaju biti interoperabilni.

Digitalna knjižnica nadopunjuje digitalne arhive i inicijative za zaštitu digitalnih objekata.

Poslanje i ciljevi

Poslanje digitalne knjižnice jest dati izravan pristup informacijskim izvorima, digitalnim i ne-digitalnim, na strukturiran i mjerodavan način i tako povezati tehnologiju, obrazovanje i kulturu u suvremene knjižnične usluge. Kako bi se ispunilo ovo poslanje, treba težiti sljedećim ciljevima:

- Podržati digitalizaciju, pristup i zaštitu kulturnog i znanstvenog nasljeđa.
- Osigurati svim korisnicima pristup informacijskim izvorima koje su knjižnice prikupile, uz poštovanje prava intelektualnog vlasništva.
- Stvoriti interoperabilne digitalne knjižnične sustave za promicanje otvorenih standarda i pristupa.
- Podržavati uporišne uloge knjižnica i informacijskih službi u promicanju općih normi i najboljih praksi.
- Stvoriti svijest o žurnoj potrebi osiguravanja trajne dostupnosti digitalne građe.
- Povezati digitalne knjižnice s brzim istraživačkim i razvojnim mrežama.

- Iskoristiti rastuće stapanje komunikacijskih medija i uloga službenih ustanova za izradu i širenje digitalnog sadržaja.

Stvaranje sadržaja, pristup i zaštita

Izgradnja digitalne knjižnice zahtijeva izvore sadržaja u digitalnom obliku, bilo digitaliziranog ili izvorno digitalnog sadržaja.

Mnoge su zemlje izradile nacionalne programe digitalizacije, a mnoge će to učiniti, kao što je dogovoreno na Svjetskom skupu na vrhu o informacijskom društvu.³ IFLA snažno potiče i podržava nacionalne i međunarodne strategije digitalizacije kao i inicijative pojedinačnih knjižnica i dioništava. Digitalizacija omogućuje stvaranje virtualnih zbirki povezivanjem građe mimo kontinenata. Digitalizacija ima i ulogu zaštite u slučaju propadanja izvornih dokumenata i medija.

Proizvode digitalizacije također treba očuvati, jednako kao što i izvorno digitalna građa mora biti očuvana. Sve inicijative digitalne knjižnice moraju uključivati planove odgovarajućeg ovlaštenog tijela za digitalnu zaštitu.

Digitalna knjižnica služi kao okruženje koje će okupiti zbirke, usluge i osobe kao podršku potpunom životnom ciklusu izrade, diseminacije, korištenja i očuvanja podataka, informacija i znanja.

Međudjelovanje i održivost ključ su za viziju digitalnih knjižnica sposobnih da komuniciraju jedna s drugom. Digitalne knjižnice koje su u skladu s opće dogovorenim otvorenim normama i protokolima poboljšavaju diseminaciju i pristup svjetskom znanju.

Provedba Manifesta

IFLA potiče nacionalne vlade, međuvladine organizacije i pokrovitelje na prepoznavanje strateške važnosti digitalnih knjižnica i aktivno podržavanje njihova razvoja. Prilozi programima digitalizacije širokog raspona služe da bi kulturni i znanstveni informacijski izvori postali šire raspoloživi i da bi unaprijedili nacionalne i međunarodne inicijative digitalnih knjižnica koje će biti održive tijekom vremena.

Posebno zakonodavstvo i financijska podrška nacionalnih i lokalnih vlasti potrebna je za premošćivanje digitalne podjele i za osiguravanje održivog

³ World Summit on the Information Society. 2nd phase. Tunis, 2005: 'Agenda for the Information Society', paragraph 93.

pristupa. Svaka dugoročna strategija mora težiti premošćivanju digitalne podjele i jačanju razvoja obrazovanja, pismenosti, kulture – i najviše od svega – osigurati pristup informacijama.

Premošćivanje digitalne podjele uključuje i potrebu za djelovanjem odgovarajućih vlasti na uključivanju informacijske pismenosti u nastavne programe i podizanje svijesti o tome da mnoge vrijedne informacije iz prošlosti nisu u digitalnom obliku.

IFLA potiče knjižnice na suradnju s drugim kulturnim i znanstvenim baštinskim ustanovama za pružanje bogatih i raznovrsnih digitalnih izvora koji podržavaju obrazovanje i istraživanje, turizam i stvaralačke proizvodne grane.

Bitno je dogovaranje s vlasnicima prava i drugim podržavateljima. Oni koji oblikuju i uvode digitalne knjižnice trebaju se potanko savjetovati s lokalnim zajednicama čija je materijalna i nematerijalna kulturna baština predložena za digitalizaciju kako bi one bile sigurne da će se poštovati njihova prava i želje. Uvođenje digitalne knjižnice mora omogućiti i jednakost pristupa sadržaju zadovoljavanjem posebnih potreba osoba s invaliditetom.

Vlasti trebaju biti svjesne da aktivno planiranje digitalnih knjižnica na bilo kojoj razini (nacionalnoj, regionalnoj ili lokalnoj) treba obuhvatiti sljedeća pitanja:

- Osposobljeno osoblje
- Odgovarajuće zgrade i oprema
- Integrirano planiranje za knjižnice i arhive
- Financiranje
- Postavljanje cilja.

Nacionalne e-strategije, po preporuci Svjetskog skupa na vrhu o informacijskom društvu, mogu uspostaviti čvrstu osnovu za planiranje digitalnih knjižnica.

Revidiranu inačicu potvrdio je Upravni odbor IFLA-e.
Prosinac 2010.

*Prevela
Jelica Leščić*